

Ztráta soudnosti

Roste množství výroků, které ukazují, že zavedené politické a mediální osoby ztrácejí schopnost **POJMENOVAT PROMĚNY** české společnosti

JOSEF CHUCHMA

Napříč českým politickým a názorovým spektrem se v projevech politiků a jejich asistentů, ale i komentátorů a intelektuálů objevují žvásty „nové kvality“. Bezmála dvacet let po převratu se úroveň uvažování o aktuálních veřejných věcech suno do stavu permanentní paniky. A účelovost vytlačuje elementární pravidla věcné argumentace.

Otupené smysly

„To, co jsem včera zhlédl v televizi, skutečně v pořádku není, to principiálně nacistické napadání, nacistické rozhánění mítinků legitimní politické strany,“ vyhodnotil ministr vnitra Martin Pecina vajíčkovou metanou na lídry sociální demokracie, k níž došlo minulý týden u pražského Anděla. Je evidentní, že Pecina ministrem vnitra být nemá. Jaká by totiž musel volit slova, kdyby u nás došlo k otrávení občanským nepokojům?

Zasypání Jiřího Paroubka a spol. vajíčky nebylo vkusné a chutné, ale s nacismem ani s fašismem (což nejsou synonyma) nemá nic spo-

Chybí odpovědnost

Uvažování o aktuálních věcech veřejných se blíží stavu permanentní paniky

lečného. Šlo o atak nikoli primárně politický, nýbrž kulturní a sociálně-psychologický; mířil na styl argumentace či intonace, jichž Paroubek používá a jichž je reprezentantem. Na mítincích ČSSD se mohli vyskytovat narušitelé i ze soupeřících politických stran, avšak vydávat vajíčkovou kampaň za akci ODS dokazuje, že špičky ČSSD nejsou schopny uvažovat jinak než v dimenzích partajních profesionálně řízených kampaní.

Kupodivu i respektovaný komentátor Jan Macháček ve své internetové rubrice Audit řekl, že s ministrem Pecinou souhlasí, že ty útoky sice nebyly nacistické, ale „fašoidní či fašistické“ ano: „Jedním z projevů prvních fází fašismu (resp. jeho nástupu k moci) je totiž rozbíjení a násilné napadání mítinků soupeře (samozřejmě považovaného za nepřítele). Dalším stadiem je ozbrojování politických stran či vytváření polovojských jednotek s militantními projevy. A dalším určujícím znakem nástupu fašismu je například to, že projevy politického násilí oslabená státní správa a hodnotově rozvrácená policie toleruje.“

Definice pojmu fašismus je sice dost obtížná, jak v knize Fašismus dokumentuje Noël O'Sullivan (česky 1995 a 2002), nicméně s pojmem fašismus nelze nakládat tak

svévolně jako Macháček už proto, že fyzické akce stoupenců fašismu jsou podněcovány a živeny určitou ideologií. Nemluvě o tom, že zakladatelé facebookové výzvy záhy vyzvali k ukončení vajíčkových protestů a odešli ze scény. To však už udělovače nálepek nezajímá, protože se jim to nehodí do krámu. Následky argumentační zlovolnosti nebo myšlenkové lenosti přitom mohou být daleko nebezpečnější než hrozená vejce: skuteční fašisté se „schovají“ za dav všech těch, kterým už nálepka fašisté byla přidělena. Otupuje se tím smysl veřejnosti rozlišovat, vnímat nuance, na nichž opravdu záleží.

Losnu, nebo Mažnáka?!

V této zemi se navenek nic dramatického neděje. Dramatické změny a posuny v ČR na poli sociálním a kulturním probíhají, ale jejich povaha je politicko-mediální hantýrkou neuchopitelná. A nejsou to změny dobře prodejné. Proto musí politická i mediální obec vytvářet „události“, s nimiž se bude „bojovat“, a tím je prodávat. To vede k devalvací a vulgarizaci jazyka. Zcela vyprázdněnými se stala například slova válka či šok. Množí se krátké, efektně jiskřivé spojení: Rath – Hitler, vajíčka – fašisti. Nebo: „Antiklausismus je společný předek významné části současných intelektuálních, politických a mediálních elit. Nejvyšší společný jmenovatel. Uměle vytvořené strašidlo, které obchází jejich hlavy a nutkavě je pudí k ničivým a destruktivním výkonům, které by jinak mnozí vedli možná právě v opačném vektoru, neboť i oni kdysi měli svobodu za nejvyšší hodnotu.“ Tak pravil Petr Hájek, zástupce vedoucího Kanceláře prezidenta republiky pro oblast komunikace a kultury, 23. května v Orientaci Lidových novin. Logika těch vět: nesouhlasíte-li zásadně s Václavem Klausem, nemáte svobodu za nejvyšší hodnotu. Tudíž: Klaus = svoboda.

Takto se zde myšlení binarizuje a personifikuje: buď 0, nebo 1; Losna, nebo Mažnáka. Důsledek je paradoxní: nedostatek osobností v politice. A možná, že tady leží i jedna z odpovědí na chabé zastoupení žen v české politice: ženské myšlení, dle výzkumů je to nejspíš dáno i biologicky, nepřijímá tak samozřejmě onu binarizaci a vytlačování druhého ven z hřiště. Politická scéna potom samozřejmě přitahuje určitý typ lidí, a ti dále posilují její agresivní a odvěcný charakter.

Stačí se zeptat

Filozof Václav Bělohradský publikoval v minulých týdnech v deníku Právo hned několik textů. V jednom z nich, nazvaném Nečitelná země, považuje za jednu z hlavních příčin současného „úpadku politiky v Čechách“ (Morava je zřejmě z nějakých důvodů vyjmuta) tu část mediasféry, kterou si vymezily deníky MF DNES a Lidové noviny a časopisy Reflex, Respekt a Týden. Tato periodika autor má za lacině antikomunistická, hovíci si v zasmrádlém morálním kýči boje dobra proti zlu a nastolující „vyděračskou atmosféru“ (to zejména list, který zrovna držíte v ruce); Právo je dle Bělohradského „vyrovnané“. „Někdy v létě 2007 vyšel v Kavárně MfD článek o tom, že Nový prostor (časopis prodáváný bezdomovci mimo oficiální mediasféru) je levičový, a hle, v září už byla redakce vyměněna. Jestli to spolu souvisí, či ne, na to ať si každý odpoví sám, mně ale ta ideologická ostražitost připomíná ‚mnoho minulého‘,“ uvádí Bělohradský jeden z příkladů.

Vlastně se nic neděje

Dramatické změny u nás probíhají, ale jejich povaha je neuchopitelná

K tomu fakta: 14. července 2007 Kavárna publikovala text Adama Drdy Zneužívání lidí bez domova, v němž Novému prostoru vytkl: „Z časopisu se stal ideologický věstník současné krajní levice (jedním ze tří redaktorů je anarchista a aktivista Ondřej Slačálek). A otázka zní: má se k přímočarému šíření (jakékoliv!) ideologie používat zrovna periodikum, jehož hlavním smyslem by měla být pomoc bližním v nouzi?“ Následující týden Kavárna publikovala polemiku z pera jmenovaného Slačálka. A 11. srpna 2007 otiskla další polemiku s Drdou, od kunsthistoričky Martiny Pachmanové; shodou okolností stejné číslo Kavárny bylo otevřeno rozhovorem s – Václavem Bělohradským.

Pokračování na straně D7

UŽ SE NÁM TO NESE

Eva a Franco Mattes
aka 0100101110101101.
org: MMMM; 2008.
Z přehlídky Prague
Biennale 4, která
probíhá v Karlínské hale.

FOTO: JOSEF CHUCHMA

Písničkář a básník **WOLF BIERMANN**, symbol německo-německých dějin, poskytl MF DNES rozhovor před svou pražskou návštěvou

ALICE HORÁČKOVÁ

Písničkář a básník Wolf Biermann (1936) je v Česku dneska pro většinu publika mlhavým pojmem, v Německu má však pozici bezmála symbolu. Málčko do totíž zakusil německo-německé dějiny tak jako on: v komunistické víře nejprve přešel ze Západu na Východ, odkud ho komunisté vyhnali zase na Západ. Nesnášeli jeho smělé, trefné texty, ale paradoxně z něj udělali legendu. Spisovatel Jurek Becker označil Biermannovo vyhoštění roku 1976 za „počátek konce NDR“. Jako host Festivalu spisovatelů vystoupí Biermann dvakrát v Praze (9. a 11. června), mimo jiné i s Jiřím Suchým. I když už vědno není nepřitelem státu, mnohé ze své dravosti si uchoval.

Měl jste v životě víc přátel, nebo nepřátel?

Něvim. Ale není důležité, zda jich je více nebo méně, ale zda to byli či jsou opravdoví přátelé a nepřátelé. To jsem zjistil teprve roku 1976, když mě vyhostili z východního do západního Německa. Tam mi začali chybět nejen spolehliví přátelé, ale i věrní nepřátelé. Protože falešní nepřátelé jsou možná ještě nebezpečnější než falešní přátelé.

Předpokládám, že Jiří Suchý, s nímž po letech v Praze znovu vystoupíte, patřil k tím opravdovým přátelům...

Rozhodně. Suchý zavedl výměnu zboží za zboží, Stoffwechsel: ty děláš moje písně a já tvoje. Vzal ode mne Vojsenskou (Soldat, Soldat), která byla tehdy hodně populární. A já přeložil jeho Terezu. Byly to živé kontakty. Jenže na podzim roku 1965 mě zakázali, nesměl jsem na Západ ani na Východ. Rok po konci NDR jsem jako privilegovaný nahlédl do spisů Státní bezpečnosti. A co jsem tam nenašel? List od Suchého! Došel s malým zpožděním šestadvaceti let. „Milý Wolfe, proč neodpovídáš na mé dopisy? Chtěl jsi ode mne přece přeložit některé písně! Kdy se uvidíme?“ A tak jsme s tím malým zpožděním navázali v Praze přerývanou nit.

Do Československa jste v první polovině 60. let jezdil. Jak na vás působil zdejší socialismus ve srovnání s tím východoněmeckým?

Myslím, že v Československu to nebylo tak německy vážné. Dávali jsme se na Východ, jako by to byl Západ: více demokracie, svobody, liberálnosti. Československé filmy byly lepší, nestoudnější, živější. Suchý se Šlitrem mi připadali jako veselí, drzí východní ptáčci na hlavě draka. A já ty draky zabíjel. Vy jste bojovali elegantně s kordem a my s perlikem. Ale můžu se

vojenská hudba a po třech minutách oficiální zdůvodnění. Na pozvání komunistů Československé socialistické republiky přišly armády Varšavského paktu bratrsky potlačit kontrarevoluci. Ztratil jsem nervy.

Jak jste zareagoval?

Ze skříně jsem vytáhl všechny své rukopisy a pokoušel se je spálit v kachlových kamnech. A k mému zděšení – nehořely. Hořte, papíry! Panicky jsem hrabal v kamnech, přidával uhlí, dvě tři hodiny. Něco shořelo, nevím kolik, ale bylo to deprimující. A pak jsem udělal něco ještě komičtějšího. Říkáte také v češtině: „Jetzt ist der Bart ab?“ Knír je pryč?

Moc ne.

U mužů byl dříve knír největší chloubou. Muž bez kníru je jako muž bez kouli. A já si neužil koule, ale knír. Nešlo o pýchu. Byla to má značka, rukopis. Bydlel jsem tehdy na rohu Chausseestraße a Hannoversche, je tam velký dvůr, kterým se dá projít na ulici skrze jiný vchod. A já se to nedělní ráno, už bez kníru, převlékl za stařenu a dal se na útěk. Samozřejmě jsem nevěděl, zda mě donasečí ze Stasi zrovna nesledují a zda se

ZPĚVÁK APELUJÍCÍ

Wolf Biermann během vystoupení v Postupimí 9. března 2007

FOTO: PROFIMEDIA.CZ/AFP/DDP – MICHAEL URBAN

nemlátí smíchů nad malým idiotem: „Hele ho, zbáběle. Oholil si knír a jako babka utíká Berlínem!“

A kde skončila vaše anabáze?

To je na román. Týden jsem se schovával, nejprve u dvou cikánek, matky s dcerou. Ta matka měla na paži modré tetování. Z Osvětimi.

Stasi něco tušila?

Teprve o hodně později jsem se dozvěděl, že Stasi zaspala. Vypukl strašný povyk, že nepřítel státu Biermann zmizel. Odpovědmi to odnesli. To byla jejich malá porážka ve velkém vítězství nad Československem. Takže se nevidte, že jsem emotivní, co se Čechů týče.

A naopak – připadal jste si někdy jako hrdina?

Nikdy. Jsem účelový pesimista. Souhlasím s italským filozofem Antoniem Gramscim: pesimismus inteligence a optimismus činů. Čili počítám s nejhorším a pokouším se o nejlepší. Když takhle žijete ve své vnitřní konstrukci, víte, že v každém vítězství je skrytá porážka.

Jenže pro mnohé byl Biermann právě ten zabíječ draků.

V divadle se tomu říká ideální chyběné obsazení. Když někdo dostane roli, pro kterou se zjevně vůbec nehodí. Třeba stará třešňatá pani hraje svěží děvče – a je nakonec mnohem lepší než to děvče.

Jak se žije se dvěma sty špičlí Stasi před domem? Tolik jich vás přý sledovalo...

Ten, kdo má dvě přátele, může docela dobře vydržet i dvě stě špičlí.

Věděli jste o nich?

Jo. Potíž byla v tom, že jsem o nich nemohl mluvit. Ti na Západě by si řekli, že trpím paranoiou, že si připadám důležitý, že se vychloubám vlastními ranami. Na Východě jsem to neřikal, protože se lidé tak

HISTORIE

Hamburk 9. února 1988, sešlost proti režimu v NDR: Wolf Biermann (vlevo) spolu s herečkou a zpěvačkou (a jeden čas také partnerkou) Evou-Marií Hagenovou, dále s její dcerou, v tu dobu známou pop-rockovou zpěvačkou Ninou Hagenovou (s flaškou) a s východoněmeckým disidentem Ralfem Hirschem (vpravo).

FOTO: PROFIMEDIA

Kdo slibuje ráj, je masový vrah

Kdo je: Wolf Biermann

Narodil se 15. listopadu 1936 v Hamburku jako syn židovského dělníka a komunistky. Otce zavraždili roku 1943 nacisté v Osvětimi.

V roce 1953 přesídlil do NDR, na Humboldtově univerzitě vystudoval matematiku a filozofii, diplom však z politických důvodů mohl převzít až loni. V druhé polovině 50. let spolupracoval s divadlem Berliner Ensemble a roku 1961 založil Berliner Arbeiter Theater (b.a.t. – Berlínské dělnické divadlo). Roku 1965 byl ve východním Německu zakázán. V roce 1968 vydal svou první dlouhohrající desku Chausseestraße 131, za níž obdržel Cenu Theodora Fontaneho.

V listopadu 1976 vystavoval na pozvání IG Metall na turné po NSR. První koncert odehrál v Kolíně nad Rýnem před sedmi tisíci posluchačů, o tři dny později byl z východního Německa vykázán. Následoval protestní dopis východoněmeckých intelektuálních prominentů, podepsali jej kupříkladu spisovatelé Stefan Heym, Christa Wolfová, Günter Kunert,

Heiner Müller. Kromě písňových textů a poezie Biermann také překládal, mimo jiné Shakespeara a Boba Dylana. Roku 2007 se stal čestným občanem Berlína, v posledních letech opět žije v rodném Hamburku. (aho)

Ale vy jste zpíval Baladu o pruském Ikarovi, kterému drát ostnatý „zarůstá hloub pod kůži i přes ústa“. Prý vás k ní inspiroval americký beatnik Allen Ginsberg...

Na Weidendammském mostě v Berlíně jsem Ginsbergovi ukázal tamějšího kovového orla: „Allene, podívej: když se před něj postavím, rostou mi z ramen křídla. Měním se v pruského Ikar!“ A on na to: „Great!“ Vyfotil mě s orlími křídly, já pak jeho. Vsadili jsme se, že každý napíšeme báseň Pruský Ikarus. Ginsberga to nadchlo, ale tu báseň nikdy nenapsal. Napsal jsem ji já.

Ale když se to tak vezme, vyhoštění pro vás bylo největší možnou reklamou.

Nedobrovolnou, samozřejmě. Když se to stalo, myslel jsem, že jsem s psaním skončil. Že se dám na matematiku, kterou jsem vystudoval. Byla to pro mě podobná katastrofa jako okupace Československa. Jen ne tak panická. Až později jsem pochopil, že velké neštěstí mého vyhoštění bylo mým velkým štěstím. Stal jsem se světovým. Zpětně se to lehce říká, ale v tom okamžiku jsem vypadal nově zrozen jako smrt. Nechtěl jsem být disidentem z povolání. Musel jsem vyrábět něco nového – ale nemohl.

Písně se přece dají psát všude.

Jenže o čem?! Polibek je zajímavý jedině tehdy, když se odehraje ve velkém politickém prostředí. Je o tom jedna má píseň: pár se líbá ve člunu, ve vodě se odráží nebe. A v tom nebi roztržené Německo. Najednou máme v malé skladbě refrén: „Přý bych byl nejradši, a nejradši setrvám.“ (Biermann zpívá). Chcete obojí současně, což je nemožné, ale také realistické. Každý, kdo zažil milostné zánícení, ví, o čem mluvím. Ale existuje to i politicky, československé dějiny jsou příkladem: Sověti, kteří vás zbavili nacistů, přicházejí s tanky zničit pražské jaro. Co na Západě? Dobrá báseň nevznikne jen proto, že jste chytrý. Potřebujete roky, abyste Západ poznala. V lásce i ve světě si vše musíte ohmatat – nejen rozumem, nýbrž i doteky, pocity, vůni, chuť. Jinak to neumím. Bylo to těžké.

I proto, že v západním Německu bylo údajně víc bývalých nacistů než v tom východním?

Ne! Nacisté byli stejně tak ve východním, jako v západním Německu. To všechno byli Němci, a Němci byli nacisté. S koncem NDR se zjistilo, že většinu nacistických

symbolů a čmáranic, které se objevovaly na židovských hřbitovech v západním Německu, měla na svědomí východoněmecká Státní bezpečnost! Byla to přece neuvěřitelně účinná a levná propaganda proti NSR! Vyfotil mě s orlími křídly, já pak jeho. Co je to za prasata? A přitom za tím byla Stasi. Proto není divu, že je dneska v bývalé NDR více nacistů než v západní části.

Kdy jste prohlédl své iluze o NDR?

Byl to pomalý proces. Právě proto, že pocházím z dělnické rodiny, jsem byl komunistické církvi mnohem dle věrnější. A ze stejného důvodu i agresivnější, radikálnější. Mnozí básníci mé generace to věděli stejně tak dobře jako já a možná byli i chytrější. Ale v ekonomii duši stáli docela jinde. Styděli se za své nacistické rodiče a neměli tu drzost. Já se nestyděl. A kdyby, můj mrtvý otec by mi dal: „Zbáběle, ukáž jim, jaký jsi komunista, revolucionář, a ti ostatní jsou antikomunisté.“ Jako armáda, která přepadla Československo. Proto není divu, že jsem roli zabíječe draků nakonec dostal právě já. Jen se na mě podívejte – malý, slabý, rozhodně žádný atlet.

Ale v jedné básni píšete, že iluze byly krásné...

Byly nádherné! Komunismus znamená ráj na zemi, sarkasticky řečeno: nikoli konečné řešení židovské otázky, ale otázky sociální. Bohužel cesta do toho ráje vede nejhorším peklem, které se kdy vyskytlo. Vždycky tu bude nepravdivost, vykořisťování, pokrytectví, konflikty... Jen v jiné formě. A ten, kdo slibuje ráj, je masový vrah. Chci bojovat v jiné válce, v osvobozenectví válce lidství. Ta je stará jako lidstvo samo: věčná, stále ztracená, nová.

Spisy, které si na vás vedla Stasi, vystoupily do historie. Deset tisíc stran papíru. Jaké je poučení?

Všechno poetivá německá práce. Absolutně korektní. Jen občas malá chyba. Třeba o našem rozhovoru by možná uvedli, že jste blondýna, ale jinak... V zásadě si podle toho můžete nastavit hodiny. A ty idioti mluví o tom, že akta nemají žádnou výpovědní hodnotu, protože je vyrobil bezprávní stát! Četl jsem spisy, které si vedlo

gestapo na mého otce, a nikoho by nenapadlo tvrdit, že nesouhlasí. Souhlasí stoprocentně! Jednou jsem to spočítal: Stasi měla na hlavu dvacetkrát víc spolupracovníků než gestapo! Což však nesvědčí proti Němcům v NDR, nýbrž proti Němcům za Hitlera! Tak obrovský represivní aparát byl ve východním Německu potřeba právě proto, že se vyskytovalo tolik statečných, chytrých lidí, které bylo potřeba potlačit.

Když k břehu jsme přirazili (1976)

Když k břehu jsme přirazili a v člunu dál seděli Tu najednou nejlíp jsme nebe ve vodě viděli Pár rybek tam hrůšní proleťo a aeroplán jezerem plu, než těše se o vrbu rozplynul – se rozplynul

Kam naše sny podějí se v té rozseklé krajině Kde ranám se nechce hojit kde mokvají jediné

Kam přátelé podějí se kam ty a já asi kam – Přý chtěl bych být nejradši a nejradši setrvám – zde setrvám

Z němejny přeložila Věra Koubová

LETOŠNÍ ANGAŽMÁ Wolf Biermann při otevření výstavy Pokojné revoluce 1989–1990; Alexandrovo náměstí, Berlín

FOTO: PROFIMEDIA.CZ

Ztráta soudnosti

Pokračování ze strany D5

Redakce vedená dokumentaristkou Erikou Hníkovou zanedlouho v Novém prostoru skutečně skončila. Hníkové jsem se důkladně vyptával, zda na tom Drův text nesl podíl. Jednoznačně to odmítla; neshody s vydavatelem trvaly delší dobu a ona sama se již zase chtěla věnovat filmářským projektům. Toto jsem Bělohradskému sdělil. Výsledkem je citovaná pasáž z jeho letošního článku. Fakta jsou pro něj nezajímavá, protože mu ruší „vhled“ a konstrukci a potřebuje stůj co stůj sehnat materiál k vykreslení apokalyptického obrazku.

Bělohradského teze z Nečitelné země vzápětí na blogu na Aktuálně.cz rozvedl publicista a spisovatel Karel Hvizďala. Problém dle něho netkví „jen v existenci samotného morálního kýče, ale v možnostech, který mu s tak neuvěřitelnou snadností poskytujeme k šíření v naší neuplné a poškozené mediální krajině, kde počítače i připojení k internetu jsou doposud vinou politiků zatím velmi drahé: nepovolili konkurenci.“ Počítače jsou vinou politiků drahé? S takovou hloupostí nelze ani polemizovat. Na zjištění skutečného stavu v nabídce počítačů a připojení stačí pár minut brouzdání po internetu.

Rozšiřující se průvra

Citované příklady vykazují různé typy argumentační dřevosti, ale jedno je jim společné: ventilují v podstatě úzkostnou nebo agresivní emoci. Emočně reagují na svět, který nejenže není podle nich, ale už není ani jejich, ačkoliv prominentní postavení dotýčených se zdají

Ženy nejsou

Politická scéna přitahuje určitý typ lidí a ti dále posilují její agresivní charakter

ukazovat opak. Současné atmosféry se stal až v Berlíně. A to je právě krásné na německém sjednocení: zda bydlím tu, nebo onde, už není otázka života a smrti. Je to otázka ryze soukromá. Můžu přemýšlet, co je lepší pro mou dceru Mollie, které je osm a říká: Chtěla bych zůstat tady. To je velký pokrok v německé situaci.

V 70. letech jste napsal s narážkou na básníka Heinricha Heineho – Německo, zimní pohádka. Jak byste charakterizoval Německo dnešní?

V každém případě pro mě není Německo tak důležité jako předtím. Také moje radosti, naděje a úzkosti se vztahují více k lidstvu, a ne pouze k Němcům. O Německo se nebojím, trápení tu nejsou tak tragická. Už nemusím pálit své texty v kamnech.

Přece jen – nechybějí vám velcí nepřátelé?

Mám nově opravdové nepřátele, o ně není nikdy nouze.

Jaké to je být živoucí legendou?

To je jen slovo, pohled ostatních. Současně jste stejný hlupák jako všichni, otec svých dětí, milence své ženy. Legenda by si přece neužívala prst při česání jablek – tady v zahradě! Více mě zajímá, zda se mi povede dobrá báseň, zda mě políbí múzy. A múzy legendy nelibají.

Co si vlastně pamatujete z těch osmi válečných let, která jste v dětství prožil?

V mé paměti není nic uloženo tak přesně, jako ta noc z roku 1943, kdy byl Hamburk bombardován. Nezapomněl jsem jediné slovo, barvu, pach, pohyb. Moje matka zachránila sebe i mne skokem do vody, na čtyřicet tisíc lidí uhořelo. Vyprávěla mi, že bombardéry jsou naši přátelé, protože nás osvobozují od nacistů. A můj otec právě prošel ohněm v Osvětimi. To znamená, že jsem byl od začátku dobře trénován na myšlení v živoucích rozporech. Znáte tu fotografii z Hirošimy, kde se ručička vpádila do ciferníku? To jsem já. Moje hodiny se zastavily. Není mi dvaaesmdesát, ale šest a půl. Svět pozoruju dětským pohledem. Ale také tím dospělým. Vidím ho dvojíte. I proto

ztráta soudnosti.

POSLEDNÍ GÓL
Nejlepší střelec tohoto ročníku Ligy mistrů Lionel Messi z Barcelony dal i poslední letošní gól.
FOTO: REUTERS/ALESSANDRO BIANCHI

Znechucený kontinent

Podívejte se na naše televizní programy: o **EVROPSKÉM FOTBALE** toho víme daleko více než o evropské politice

CHRIS PATTEN

Jednotlivé volby nemusí vždy prohlubovat demokracii. Stojí za připomenutí, že volební uma je pouze jednou – být stěžejní – ze součástí jakékoliv svobodné a pluralitní společnosti. Samozřejmě existují i velkolepé příklady voleb, které posilují jak stabilitu, tak instituce určité komunity. To jsme právě zažili v Indii, největší a nejrozsáhlejší demokracii na světě, kde 420 milionů voličů vrátilo vládě vedené Kongresovou stranou pohodlnou většinu. V mnoha

Fotbal, to je hra

„Kulatý nesmysl“ spojuje lidi účinněji a spolehlivěji, než to dokáže Evropský parlament

ohledech to byl osobní triumf premiéra Manmóhana Singha. Jeho vítězství ukazuje, že i v politice lze uspět se slušností, poctivostí a vysokou inteligencí. Také Sonia Gándhiová a její rodina si zaslouží uznání za to, že do popředí své kampaně postavily vizi vstřícné společnosti odmítající dělení na základě kast, etnického původu, jazyka a náboženství. Výsledek voleb by měl Indii pomoci pokračovat – nikoliv bez občasných turbulent – v cestě k vytvoření rychle rostoucí ekonomiky, která zvyšuje úroveň a kvalitu života pro chudé.

Přeji si, abychom se v Evropě těchto dnů mohli těšit na podobně zdravou demokratickou zkušenost, jakmile voliči v celé Evropské unii zvolí nové členy Evropského parlamentu. Od roku 1979 jsou europoslanci voleni přímo, nikoliv prostřednictvím národních parlamentů. V několika zemích však účast v těchto volbách klesá. Hrozí nebezpečí, že počet voličů, kteří teď v červnu přijdou k volebním urnám, bude nižší než kdykoliv dříve.

Bude se trestat?

V chmurných ekonomických podmínkách, které po celé Evropě nyní panují, je navíc vysoce pravděpodobné, že ti voliči, kteří se k volbám dostaví, využijí této příležitosti k potrestání velkých stran a budou volit okrajové nebo i extremistické politiky. Existují konkrétní okolnosti, které mohou tuto voličskou reakci vyvolat.

Zapravě všude panuje znechucení z toho, jak se při nedávném boomu privatizovaly zisky, zatímco při současném krachu se socializují ztráty. Pár bohatých jednotlivců profitovalo a všichni daňoví poplatníci prodělali. To vedlo k rozšíření pocitu nespravedlnosti. Zadrugé se cílem populistické kritiky stala globalizace. Ta se obvykle definuje tak, aby zahrnovala vše, co nemáme rádi – od změn našeho tradičního způsobu života až po ztrátu zaměstnání. Pouze statečný politik poukáže i na to, do jaké míry liberalizace obchodu a otevření trhů zvýšily naši celkovou prosperitu. Zatřetí se přinejmenším ve Velké Británii celá politická garnitura zdiskreditovala v důsledku nechutného

skandálu s provozními výdaji, které si někteří poslanci propláceli. V britských novinách se to jen hemží příměry o prasech, rybách a korytech.

Vzkaz pro Václava K.

Pro nedostatek zájmu o evropské volby existuje ještě další důvod. Evropský parlament má moc, avšak zabývá se tématy, která jsou sice pro voliče důležitá, ale nefigurují na čelních místech jejich priorit. U nejcitlivějších politických témat, jako jsou daně, zdravotnictví, školství, penze, trh práce a zahraniční politika, si totiž členské země EU zachovávají pravomoci. Témata dominující národním kampaním proto mají na evropské volby jen malý dopad.

Evropský parlament se věnuje důležitým oblastem, v nichž se jednotlivé země vzdaly suverenity, jako jsou obchod, vytvoření jednotného evropského trhu nebo nejzávažnější ekologické otázky. Tato témata však v mnoha případech nevzbuzují zrovna nejvášnivější zájem. Vzhledem k odtrženosti od národních politických debat má navíc Evropský parlament menší politickou legitimitu, než je žádoucí. Ti, kdo se obávají vzniku evropského super státu, mohou klidně spát. Žádný podobný útvar nevznikne, protože neexistuje evropský elektorát – ten zůstává francouzský, belgický, lotyšský, řecký a tak dále. Všichni hlasují ve stejnou dobu do stejné instituce. Co však takový Ital ví o britské politice a proč by ho vůbec měla zajímat?

Podívejte se na naše televizní programy. O evropském fotbale toho víme dale-

ko více než o evropské politice. „Kulatý nesmysl“ spojuje lidi účinněji a spolehlivěji, než dokáže Evropský parlament. To není kritika těch, kdo v Evropském parlamentu – často velmi tvrdě – pracují. Vytvořili jsme politický orgán, který má pravomoc vést evropské instituce k odpovědnosti, ale postrádá jasný evropský elektorát, jemuž by se mohl zodpovídat on sám. Parlament bez občanů pak zákonitě zesiluje frustraci mnoha evropských voličů z procesu, při němž se jejich jménem přijímají celoevropská politická rozhodnutí.

Bude-li koncem letošního roku schválena Lisabonská smlouva, kromě jiných změn to přinese i větší účast národních parlamentů na evropském rozhodovacím procesu. Musíme se však dívat na každou zemi zvlášť, abychom zjistili, co dalšího můžeme učinit pro lepší napojení celoevropského parlamentu na národní politiky. Pokud se v této věci nepolepšíme, bude europoslance volit méně lidí, mnozí z nich dosáhnou zvolení pouze díky protestním hlasům a budou zastupovat pochybné evropské extrémy. Veškerá praxe i zásady evropské diplomacie pak budou zdiskreditovány.

Autor je bývalým evropským komisařem pro vnější vztahy, předsedou britské Konzervativní strany a posledním britským guvernérem Hongkongu. V současnosti je rektorem Oxfordské univerzity a členem britské Sněmovny lordů.

© Project Syndicate, přeložil Jiří Kobělka, titulke, podtitulek a mezititulky jsou redakční

POEZIE

Durs Grünben

Alba

Konečně jsou všichni ti poutníci
Mrtví a spočinutí našly písně
Pomatených, nemocných krajinou,
V jejich dlouhých stínech na obzoru.

Malá něžná slůvka a ukrutnosti
Poletují klidně vzduchem. Lavičky
Na slunci jsou jako vždy obsazeny,
Úsměvy rozdávají děti a starci.

Ve větvích visí vzpomínky,
Detailní scény dalšího dne.
Všude dech a skoky zpět
Tmou z urny do uteru.

A nově, riskantně a přes noc,
Se stalo světem. Tak vyjdi ven
Z rozházeného lože, pohlédni,
Nebe, ještě nedotčeno, a dole

Vyrážejí ze zálohy jedovaté
Traviny a straky v prachu
Mávají zle křídly, zlodějky
Uprostřed životní cesty jako ty.

V provincii 1
(Normandie)

Na železničním náspu
Ležím psí zdechlina ztuhlá napříč
V zubech bíle číslovaných pražců.

Čím dle přihlížíš, tím
Víc se hrouží srst do prachu,
Do šterku mezi ostrůvky svěží trávy.

Poslze bude i tento život, flek,
Důkladně zahlazen.
Přeložila Wanda Heinrichová

O autorovi Durs Grünben (1962)

Narodil se v Drážďanech, žije v Berlíně, debutoval roku 1988 v (západoněmeckém) prosulém

nakladatelství Suhrkamp. Český výbor z jeho díla, který edičně připravila, doslovem vybavila a také přeložila Wanda Heinrichová, je výběrem z autorových sbírek z let 1988-2002. Svazek s názvem Lekce lební báze vydalo nakladem tři stovek kusů nakladatelství Opus – Kristina Médílková sídlící ve východočeském Zbově. (jch)

Na www.idnes.cz/kavarna najdete mimo jiné:

■ **Masa se nemýlí.** Nevystřídala diktatura internetové a televizní davu totalitu elit? ptá se filozof Kosík.

■ **Elity bez mandátu.** Na Putinově výplatní listině se nacházejí elity nakloněné Obamovi, tvrdí politolog Piontkovskij.

Knihovna

FILIZOFIE

Filosofie 19. a 20. století – III

Rainer Thurnher, Wolfgang Röd, Heinrich Schmidinger

Nejrozsáhlejší publikační projekt na poli přehledových dějin filozofie, který u nás kdy vychází, je rozplánován do čtrnácti svazků. Tento nese pořadové číslo 13, avšak celkově je 9. vydaným svazkem, neboť chronologie při uvádění jednotlivých děl není dodržena. Přítomný titul nese podtitul Filosofie života a filosofie existence. Otevřen je rozbohem odkazu Sorena Kierkegaarda a Friedricha Nietzscheho coby předchůdců zmíněných směrů. Následují ana-

lyzy děl – pomineme-li „díleč“ zmínky o dalších filozofech – v první řadě Wilhelma Diltheye, Henriho Bergsona, Karla Jasperse, Martina Heideggera, J. P. Sartra a Alberta Camuse.

Přeložil Miroslav Petříček. OIKOYMENH, Praha 2009, 524 stran, doporučená cena 598 korun.

ČESKÁ LITERATURA

Massopust

Vavřínek Leandr Rvačovský

Velkolepý projekt Česká knižnice, jehož ambicí je přinést dvě stovky základních děl domácího písemnictví od nejstarších dob po dnešek, zpomalil své tempo; není bez obtíží jej ekonomicky udržet při životě. Zato zpřístupňuje i díla vždy redakčně vzorně vybavená, která by veřejnost jinak těžko měla k dispozici. To je i příklad rozsáhlé mravokárné alegorie z pera muže, jenž se narodil roku 1525, avšak přesné datum jeho skonu známo není. Dle editorů spis Massopust „slučuje v sobě několik výrazných tendencí vlastních literárních tvorby své

doby a jako celek představuje pozoruhodný vzhled do dobového života i kulturního myšlení...“

Edičně připravil Dušan Šlosar, komentářem vypravili Jaroslav Kolár a Dušan Šlosar. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2008 (fakticky 2009), 576 stran, doporučená cena 369 korun.

MATEMATIKA, BELETRIE

Zamotaný příběh

Lewis Carroll

Jistěže je Charles Lutwidge Dodgson (1832–1898) znám především coby Lewis Carroll, tedy tvůrce Alenky v říši divů a za zrcadlem. Kromě tohoto fotografoval, ale hlavně byl matematikem a logikem. Tato specializace se projevuje v Zamotaném příběhu, v souboru deseti humorných povídek; tvůrce do každé z nich skryl nějaký matematický oříšek. Tato část je v knize vytištěna na růžovém papíře. Následuje část na papíře barvy slonové kosti: zde autor poskytuje rozlousknutí oněch oříšků. Pominout nelze, že grafický úpravce Pavel Růt vtiskl svazku téměř bibliofilský a mile starosvětský charakter včetně propracovaného přebalu, potištěného z obou stran.

Ilustrace Arthur B. Frost. Přeložil a poznámkami opatřil Luboš Pick. Dokořán, Praha 2009, 152 stran, doporučená cena 245 korun.

ČASOPIS

Kontexty 2/2009

Druhé číslo „časopisu o kultuře a společnosti“, jehož existence navazuje na revue Proglas, vydávanou do loňského roku. Kontexty přinášejí materiály původní i překladové, kupříkladu šéfredaktor Mikš přispěl statí o estetickém vkusu Adolfa Hitlera, Alena Pomajzková připomíná pozapomenuté dílo české výtvarné futuristky Růženy Zátkové (1885–1923). Milena Bartlová přispěla úvahou o tom, co je „naše, národní umění“. Ze zahraničních příspěvků zmíníme ten od komentátora Wall Street Journal Breta

Stephense: polemizuje s Huntingtonovou koncepcí střetu civilizací v textu Střet uvnitř civilizace s podtitulem Je muslimský svět jen jeden?

Vydává Centrum pro studium demokracie a kultury, Brno, šéfredaktor František Mikš, 100 stran, cena ve volném prodeji 100 korun. (jch)